LA DEVOCIÓ A LA MARE DE DÉU DE LA SOLEDAT A ONDARA, *una història de dones*

Verònica Zaragoza Gómez

A Rosita i a Sílvia, orígens, camins, timons i destins.

Aquests dies de solemnitats en honor a la Mare de Déu de la Soledat fan volar els meus pensaments cap a algunes dones que van contribuir a arrelar aquesta veneració mariana en les creences de tantes famílies d'Ondara. Fou Isabel de Valois (1545-1568), poderosa reina i esposa de Felip II, qui, sense ni tan sols imaginar-ho, inflamà l'advocació en la Corona hispànica amb l'encàrrec d'un quadre devocional dedicat específicament a la Mare de Déu de la Soledat. Aquella representació pictòrica, procedent França i cedida al desaparegut convent de mínims de Nostra Senyora de la Victòria de Madrid, fou la primera de moltíssimes pintures, escultures i gravats que encendrien la metxa d'una intensa devoció que guanyà cos al caliu de la religiositat del poble.

Dècades més tard arribà aquest culte a Ondara de la mà, possiblement, dels franciscans mínims, que consagraren una capella a la Soledat en l'antic convent fundat el 1611. En aquest mateix espai trobà el descans etern una altra dona d'alta alcúrnia, Lluïsa de Sotomayor i Lima, l'any 1694. Aquesta noble benefactora, esposa del marqués de Guadalest, Felip de Cardona i Palafox, i senyora d'Ondara, rebé sepultura en la seva antiga capella de la Soledat del convent amb la corresponent pompa fúnebre i hàbit de Sant Francesc de Paula.

L'arrelament d'aquesta fe entre la nostra gent guarda encara un altre protagonisme femení: la primera missa documentada en honor a la Soledat tingué lloc el 1783 amb motiu del funeral de la veïna Francesca Maria Benavent, seguit, el 1791, de la primera festa solemne a aquesta Mare de Déu. Aquest seria el punt de partida d'una tradició que ha arribat fins als nostres dies de manera ininterrompuda i d'una devoció que seguí sumant adeptes fins a con-

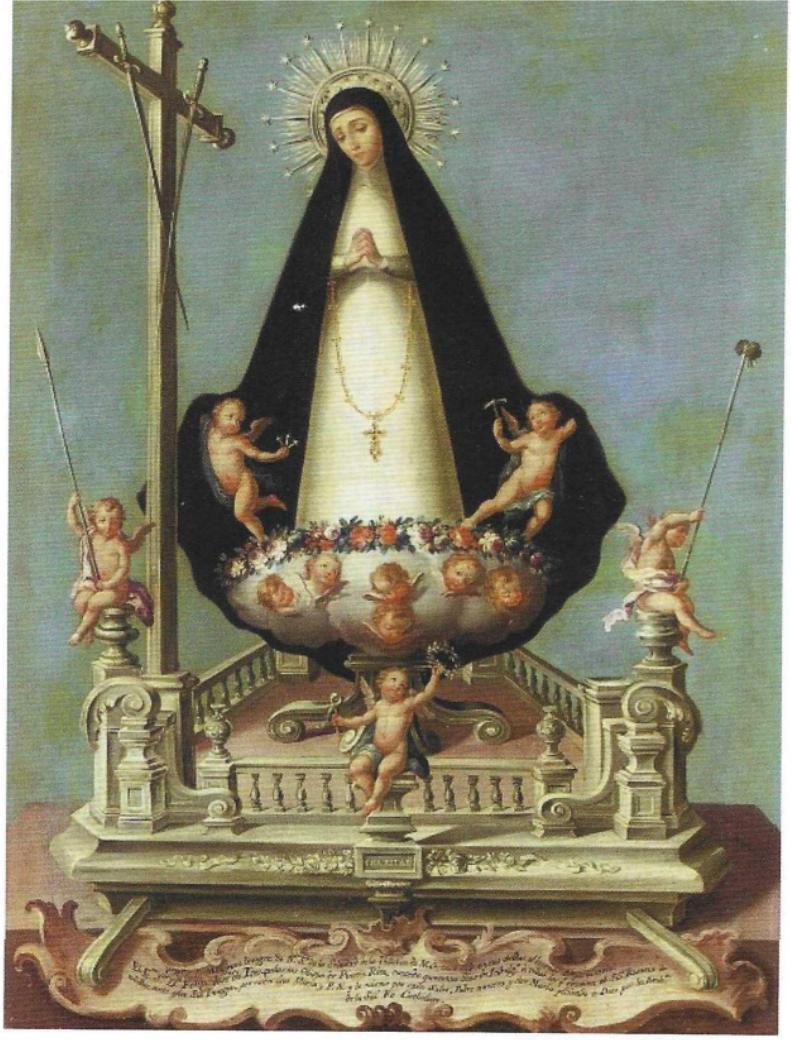

José Campeche, "Soledad de la Victoria en sus andas procesionales", c.1782-89

Museo de Arte de Puerto Rico, San Juan, Puerto Rico. Font: Wikimedia Commons

Algunes de les fonts consultades són Robert Miralles, *Ondara, dels orígens a 1900*, Ondara: Ajuntament d'Ondara, 2013; Sergi Mallol i Garcia, "Fent memòria del nostre passat: la imatge de la Mare de Déu de la Soledat d'Ondara", *Llibre de festes de la Soledat*, 2012.

vertir la Mare de Déu de la Soledat en patrona del poble el 1923.

La imatge de la mare Déu de la Soledat evoca una experiència tan humana com universal: el dol de Maria davant la sepultura del seu fill Jesucrist; una aflicció que han travessat les dones de carn i ossos al llarg dels segles. Però aquesta representació també m'interpel·la de manera molt directa: em parla d'una devoció d'arrels profundes que han professat generacions de dones fortes de la meua família, guiades per les ensenyances de la iaia Rosita.

Per a la meua germana Sílvia, la Soledat fou far i motor de fortalesa i d'esperança. Sílvia es va aferrar a la vida i a la lluita invocant el consol i protecció de la nostra patrona. Per això, vull dedicar-li aquestes paraules de record i d'estima, sense oblidar la il·lusió que li feia formar part de la comissió de festers i festeres de la Soledat 2026 com un acte d'agraïment i d'amor incondicional a la Mare de Déu.

Aquests moments de celebració ens porten el dolorós record de la teva absència, Sílvia. Però, en aquestes festes d'homenatge a la nostra patrona, també volem celebrar-te amb alegria. I reviure la teua humanitat, fortalesa i fe profundes invocant la teua llum; una llum que ens segueix il·luminant i que s'ha fos amb la claror d'un altre far que, des de fa poc, t'acompanya, i que fou l'origen del teu amor cap a la Mare de Déu: la iaia Rosita.

El far que fa girar la llum,
la sàmara que vola
pel pes de la llavor
i l'ala que roda i roda,
ens la brindes com un regal
perla preciosa porta escrits
origen, camí,
timó i destí.

("El Far", Verdcel)